

## CHARAKTERISTICKÉ RYSY TOTALITARISMU

- Totalitní režimy vznikají ve společnostech masového charakteru, který deformují tak, aby člověk - jedinec - byl izolovaným prvkem, vykořeněným ze všech tradičních společenských struktur.
- Existuje strana či hnutí, kterou jsou středobodem jak politické moci, tak všeho dalšího žití. Veškeré společenské funkce jsou stranou zaštiťovány, mimo ni nemůže být nic. Strana je faktickým velitelem ozbrojených složek a drží informační monopol.
- V čele strany stojí obvykle zbožštělý všemocný vůdce - Prorok a Vykupitel, přičemž jeho kvazibožské atributy mohou mít nejrozličnější konfesijní zdroje. Totalitní režim deklaruje jednoznačnou anti-náboženskost, ve skutečnosti je však gnostickým druhem náboženství, či přinejmenším využívá mnoha náboženských prvků jako prostředků k podpoře vlastní legitimacy.
- Společnost je zcela podřízena ideologii, která údajně vysvětluje veškerou společenskou realitu. Na jejím základě vládne strana, resp. její představitelé, jež mají o sobě a svém poslání mesianistické mínění. Ideologie mající absolutní charakter poskytuje absolutní ospravedlnění všech prostředků použitých k dosažení vytčeného cíle. Spojení absolutní moci a absolutního ospravedlnění je jednou ze základních charakteristik totalitního panství.

• Jde o režimy přirozeně aktivistické. Ke svému přežití nutně vyžadují aktivní účast občanů na veřejném životě. Horečná aktivita, neustálý pohyb, činnost - to jsou nezbytné charakteristiky. Zpočátku se tato aktivita přirozeně vybíjí na budování nového řádu, resp. bourání starého, na bojích s příznivci starých pořádků apod. Tato práce však dříve nebo později skončí a je třeba hledat nový směr, kterým se aktivismus může obrátit, jelikož se na udržování nového stavu nestráví všechen. Bez něj jsou však totalitní režimy určeny k zániku, nutně musí najít objekt nového zájmu. Tím se jaksí „přirozeně“ stává hnutí či strana, kdy se aktivismus obrací do jejich nitra. Projeví se to v čistkách mezi kádry, hledání protistátních spikleneckých center složených z dosavadních nejvěrnějších budovatelů režimu apod. Totalitní režim musí být za každou cenu dynamický, statická jeho dřívější nebo pozdější „zabije“ a přemění v jinou, lidské existenci příznivější formu státního uspořádání.

• Společnost ovládá teror, který může mít podobu jak přímého fyzického násilí, tak psychologickou - formu hrůzy, strachu. Společnost je kontrolována prostřednictvím tajné policie, která si vytváří efektivní agenturní síť.

• Totalitní režimy mají stvořitelé ambice. Prostřednictvím ideologie a teroru chtějí vytvořit nového člověka oproštěného od všeho starého, ne-totalitního, člověka, který by byl vrcholem všeho jsoucna.

• Totalitní společnosti mají schizofrenní charakter, jsou specifickým „spletitým předivem klamu a sebeklamu“. Ačkoli vyžadují bezmezný aktivismus, vzbuzují lhostejnost.

STANISLAV BALÍK - MICHAL KUBÁT, TEORIE A  
PRAXE TOTALITNÍCH A AUTORITATIVNÍCH  
REŽIMŮ, PRAHA 2004.